וכן בגת ורבא אמר לענין מעשר וכן אמר רב ששת וכן בגת לענין מעשר דתנן שותין על הגת בין בחמין ובין בצונן ופטור דברי רבי מאיר רבי אליעזר בר צדוק מחייב וחכ"א על החמין חייב ועל הצונן פטור מפני שמחזיר את המותר: **מתני'** קולט אדם מן המזחילה למטה מי' טפחים ומן הצינור מ"מ שותה: **גמ'** קולט אין אבל מצרף לא מ"ט אמר רב נחמן הכא במזחילה פחות מג' סמוך לגג עסקינן דכל פחות מג' סמוך לגג כגג דמי תניא נמי הכי עומד אדם ברה"י ומגביה ידו למעלה מעשרה טפחים לפחות משלשה סמוך לגג וקולט ובלבד שלא יצרף תניא אידך לא יעמוד אדם ברה"י ויגביה ידו למעלה מעשרה טפחים לפחות מג' סמוך לגג ויצרף אבל קולט הוא ושותה: מן הצינור מ"מ שותה: תנא אם יש בצינור ד' על ד' אסור מפני שהוא כמוציא מרשות לרשות: **מתני'** בור ברה"ר וחולייתו גבוה י' טפחים חלון שעל גביו ממלאין הימנו בשבת אשפה ברה"ר גבוה י' טפחים חלון שעל גביו שופכין לתוכה מים בשבת: **גמ'** במאי עסקינן אילימא בסמוכה למה לי חוליא י' אמר רב הונא הכא במאי עסקינן במופלגת מן הכותל ארבעה וטעמא דאיכא חוליא עשרה הא ליכא חוליא עשרה קא מטלטל מרה"י לרה"י דרך רה"ר ורבי יוחנן אמר אפילו תימא בסמוכה הא קמ"ל דבור וחולייתו מצטרפין לעשרה: אשפה ברה"ר וכו': ולא חיישינן שמא תנטל אשפה והא רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק מעשה במבוי אחד שצידו אחד כלה לים וצידו אחד כלה לאשפה ובא מעשה לפני רבי ולא אמר בו לא איסור ולא היתר היתר לא אמר בו דחיישינן שמא תנטל אשפה ויעלה הים שירטון איסור לא אמר בו דהא קיימין מחיצות לא קשיא הא דיחיד הא דרבים: **מתני'** אילן שהיה מיסך על הארץ אם אין גופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים מטלטלים תחתיו שרשיו גבוהים מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהן: **גמ'** א"ר הונא בריה דרב יהושע אין מטלטלין בו יתר מבית סאתים מ"ט

משום

וכן בגת. והאי גת מאי היא אי רה"י וקאמר דלא יעמוד ברה"ר ויושיט לאוצרו בגת ויטול כלי וישתה הא תנא ליה רישא אלא לאו בגת כרמלית כגון שאינה גבוהה י': **שותין על הגת.** עומד על הגת ושותה דכל זמן שלא הוציאו לחוץ לאו שתיית קבע היא ופטור מן המעשר בין שמזגו בחמין בין שמזגו בצונן: **מחייב.** במזיגה שמזגו בחמים משוי' ליה קבע: **על החמין חייב.** דאין ראוי לחזור המותר שמקלקל היין הלכך כי מזג ליה בחמין אדעתא למשתייה כוליה מזג ליה ומשוייא ליה מזיגת קבע אבל מזיגת צונן לא משויי' ליה קבע דילמא שתי פורתא ומהדר הלכך כל כמה דשתי הוי עראי ומתני' דקתני וכן בגת ר"מ היא וקתני לא יעמוד ע"ג קרקע וישתה בגת בלא הפרשת מעשר אא"כ הכניס ראשו ורובו לגת: **מתני' קולט אדם מן המזחילה למטה מי' טפחים.** גגין שלהן חלקים היו וטחים בטיט ומרזבין קטנים הרבה היו לגג להוליך המים ונותנין למטה מהם דף כנגד אורך הכותל בשיפוע וכל המרזבין שופכין עליו והוא מביא כל המים למקום אחד שלא יזיקו את הכותל ועומד אדם ברה"ר וקולט בכלי למטה מי' טפחים מן המים היורדין מן המזחילה. וקולט דוקא כדמפרש בגמ' אבל לא יצרף פיו או כלי למזחילה שהוא בפחות משלשה סמוך לגג ואף על פי שהוא למטה מי' מ"מ דהואיל ומוטלת לאורך הכותל ובתוך ג' לגג דמיא לגג והוי כמוציא מן הגג שהוא רה"י לרה"ר: **ומן הצינור מ"מ.** כלומר בין קולט בין מצרף משום דצינור לעולם ארוך ויוצא לרה"ר וליכא למימר לבוד וכיון דלמטה מעשרה הוא (א) ליכא איסורא. ובגמרא מוקים לה כשאין בפיו ארבעה ולא גזרינן אטו היכא דאית ביה ארבעה דאי נמי אית ביה ד' כרמלית הוא דלא גבוה עשרה ומש"ה נקט מתני' גבי מזחילה (ז) למטה מי' משום דבעי למתני ומן הצינור מ"מ ואי למעלה מי' לא משתרי צירוף הצינור גזירה אטו צינור שבפיו ארבע' דקא מפיק מרה"י לרה"ר אבל קליטה אפי' למעלה מי' נמי משתרי דאוירא הוא מקום פטור: **גמ'** (ב) **מצרף.** פיו או חבית למזחילה והוי כשואב ממנה: **תניא נמי הכי.** דפחות מג' סמוך לגג כגג דמי והמצרף משם כמצרף בגג: **עומד אדם ברה"י.** כגון בגג: **וקולט.** מן האויר מים שיורדים מגגו של חבירו אבל לא יצרף. ובמתניתין נמי שמעתי דהכי גרסינן מן הצינור ומ"מ ולא גרסינן מכל מקום בלא וי"ו למשרי צירוף אלא ומ"מ כלומר מ"מ המקבלא קולט ומצאתי בתוספתא [פ"ו ה"ד] דצירוף מותר בצינור למטה מי' ועוד הא דקאמר תנא אם יש בצינור ארבעה אסור אהיכא קאי אקליטה מאי מרשות לרשות איכא ואי אצירוף מתני' נמי אסר אפי' כשאין בו ארבעה ואני שמעתי דאתירוצא דמתני' נמי קאי דאוקימנא בפחות מג' לגג הא לאו הכי מצרפין ואין דרך לשון הש"ס כן לומר תנא אתירוץ אמוראים שלא הוזכר במשנה אלא ה"ג ומן הצינור מ"מ וכו' מתני' היא ולמטה מעשרה קאי ולא סיפא דברייתא היא: **תנא אם יש בצינור ארבעה.** ברוחב: **אסור.** לצרף ואע"ג דלמטה מי' הואי ולבוד נמי ליכא אפ"ה כרמלית מיהא הוי ומפיק מכרמלית לרשות הרבים: **גמ' אי נימא בסמוכה.** שהבור סמוכה לכותל בתוך ארבעה טפחים: **למה לי חוליא עשרה.** בור גופיה רה"י ועמוקה עשרה והרי אין רשות הרבים מפסקת ביניהם: **וטעמא דאיכא חוליא עשרה.** דלא מטי דלי לרה"ר: **הא קמ"ל כו'.** ומתניתין לאו כדס"ד דתיהוי חוליא עשרה לבד מבור אלא ה"ק בור ברה"ר וחולייתו סביביו וסך הכל גבוה י' מקרקעית הבור רה"י וממלאין ממנה לחלון: **שופכין לתוכה.** לאשפה רה"י היא: **ולא חיישינן שמא תנטל אשפה.** ותעמוד על פחות מי' ואתי למשרי ביה נמי כמעיקרא: **במבוי.** שראשו אחד פתוח לרה"ר וראשו אחד סתום ושני צדדיו אחד ים וגידודיו גבוהים י' ואחד אשפה ובתים וחצירות פתוחין לו כדופן אמצעי: **שירטון.** לימו"ן בלע"ז. שמעלה טיט לשפתיו ומתיבש ונעשה קרקע עולם: **דרבים.** מתני' באשפה דרבים: **מתני' המיסך.** שנופו נוטה למטה מכל צדדיו סביב: **מטלטלין תחתיו.** דאמרי' לבוד והרי יש כאן מחילה עשרה (ג): **שרשיו גבוהים.** שאין הענפים נמוכין אלא בראשן הולכין (ט) ומגביהין כלפי חיבורן: **לא ישב עליהן.** דכיון דגבוהין שלשה כאילן חשיבי ואין משתמשין באילן: **גמ' אלא כבית סאתים.** אם היה היקיפו יותר על בית סאתים אין מטלטלין בו אלא בארבע (ד) ואפילו נטעו מתחילה לכך דהוי מוקף לדירה: **מ"ט.** הא כל היקף לדירה אפילו עשרה כורים מותר:

משום

קולט אדם מן המזחילה למטה מי'. כן גרים בקונטרס פי' מאויר אבל לא יצרף פיו או כלי למזחילה לפי שהמזחילה בפחות מג' סמוך לגג ואע"פ שהיא למטה מי' מ"מ ה"ל כמוציא מן הגג לרה"ר כיון דתוך ג' לגג היא: **מן** הצינור מכל מקום שותה. פירוש אפי' בצירוף כיון שהוא למטה מי' ורחוק שלשה טפחים מן הגג דליכא לבוד ובגמרא מוקי לה דלית ביה ארבעה דאי הוי ביה ארבעה היה אסור לצרף דמכרמלית לרה"ר קא מפיק וכפירוש הקונטרס מוכח בתוספתא דמתיר צירוף בצינור למטה מי' לכך נראה כגרסת הקונט' דגרים גבי מזחילה למטה מי' דאי הוי גרסי' למעלה מי' הוה משמע (ה) צינור אפילו למעלה שרי ולמטה אפי' מזחילה שרי ובתוספתא לא שרי אלא הצינור למטה אבל צינור למעלה מי' או מזחילה אפילו למטה אסור ואית דגרס ומן הצינור ומ"מ מותר ובקונטרס הקשה על זאת הגיר' בגמרא: **לא** יעמוד אדם ברה"ר ויגביה ידו למטה מי'. כן גי' ר"ח אבל בקונטרס גרס לא יעמוד אדם ברה"י והכי פירושא לא יעמוד על גגו ויצרף מגג חבירו שגבוה ממנו עשרה טפחים ולא עירבו ואתיא אפי' כר"מ דאמר גגות רשות אחת הן דבגג גבוה י' מודה ואפילו לר"ש מצי אתיא דמצי לפרושי דלצרף אסור ולהביאם לבית קאמר וקולט מותר אפילו להביאם וכגון שלא שבתו בגג חבירו דאי שבתו פשיטא דאסור להביאם לבית ומ"מ אע"ג דלא שבתו אסור לצרף ולהביאם לבית דדמי ממש דמגג לבית קא מייתי אבל לישנא דברייתא לא משתמע כר"ש דקאמר אבל קולט הוא ושותה משמע במקומו מכלל דצירוף אפילו במקומו אסור והא דאמר בגיטין בהזורק (דף עט:) א"ר יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם בגגו ויקלוט מי גשמים מגגו של חבירו היינו להביאם לבית כדפרישית לעיל (כ) צריך לומר דאיירי כששבתו בגג דבשלא שבתו שרי כדאמ' הכא ומהר"י אומר דהתם איירי בקולט מאויר גג חבירו והכא בקולט מאויר גג שלו בסמוך לגג חבירו:

וכן

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ה מהל' מעשר הלכה טז:

לה ב ג ד מיי' פט"ו מהל' שבת הל' ג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שנד:

לו ה ו מיי' שם הל' ט וסמג שם טור ש"ע א"ח סי' שנה סעיף ג:

לז ז ח מיי' שם הל' י וטוש"ע שם סעיף ג:

לח ט י מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה כב טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף ד:

◆

רבינו חננאל

וכן בגת, והגת ככרמלית היא. ודחי רבא ואמר וכן בגת לא קתני לענין שבת, דלעניין שבת מן הגת שרי, ואע"ג דלא מעייל רישיה ורובו להתם. כי קתני וכן בגת לעניין מעשר דפטור, כר' מאיר דתנן שותין על הגת בין בחמין ובין בצונן ופטור דברי ר' מאיר, ר' אלעזר בר צדוק מחייב. וחכמים אומרים על החמין חייב לעשר שאינו זה עראי אלא קבע, על הצונן פטור כי עראי הוא, מפני שמחזיר המותר לו כוס, מה שאין כן בחמין. וקולט מן מזחילה למעלה מי' טפחים ומן הצנור מכל מקום ושותה. פי' קולט, מקבל ותופש מן המים היורדין מלמעלה ושותה. אבל מצרף לא. כלומר לערוב המים היורדין מלמעלה עם המים שכבר נחו בקרקע. מאי טעמא, אמר רב נחמן הכא במזחילה פחות מג' טפחים סמוך לגג עסיקנן, דכל פחות מג' סמוך לגג כגג דמי. ואילו המים שקלט מן הגג קלטם שהוא רשות היחיד, ולפיכך אינו רשאי לצרפם עם המתחתים שהן ברשות הרבים. תניא נמי הכי כו'. ותניא אידך לא יעמוד ברשות הרבים כו'. ירושלמי סילון העומד ברשות (הרחב) [הרבים] גבוה י' ורחב ד' אין שופכין בתוכו מים שמתגלגלין ויורדין. בור ברשות הרבים וחולייתו וכו'. אמרינן אי בסמוכה אפי' פחות מי' טפחים כרמלית הוא ושרי. ואוקימנא בבור המופלג מן הכותל ד' טפחים אם אין (כ)[ב]חולייתו י' טפחים, הרי האויר דביני ביני עד הכותל רשות הרבים, נמצא מטלטל המים מן הבור שהוא רשות היחיד לבית שהוא רשות היחיד דרך חולייתו על ד' טפחים שהן רשות הרבים. אבל אם חולייתו גבוהה י' טפחים נמצאו המים כשעולין מפי החוליא למעלה מי' טפחים שהוא רשות היחיד לרשות היחיד. ר' יוחנן אמר אפילו תימא בסמוכה לא אמרינן וחולייתו גבוהה י' טפחים אלא ללמד דבור וחולייתו מצטרפין לי'. אשפה ברשות הרבים כו'. ואקשינן וניחוש שמא תנטל אשפה וישאר המקום רשות הרבים. דהא אמר משמיה דר' יצחק מעשה במבוי כו'. פי' שירטון, רפש וטיט. וכשייבש נעשה ארץ, ובני אדם עוברין ובאין עליו ויעשה המקום רשות הרבים ונמצא המבוי לרשות הרבים. ופרקינן אשפה דמתניתין אשפה דרבים היא שאין עשויה לפנות ואשפה דמבוי אשפה דיחיד דעבידא לאיפנויי. אילן המיסך על הארץ אם אין נופו גבוה שלשה טפחים מטלטלין תחתיו. פירוש כיון שאין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים, חזינן להאי נוף כמאן דמטי על הארץ, דכל פחות מג' כלבוד דמי. והא הוי מחיצות לתחת האילן לפיכך נעשה תחת האילן רשות היחיד ומותר לטלטל בכולו. אמר רב הונא בריה דר' יהושע אין מטלטלין בו יתר מבית סאתים משום דהוי דירה עשויה לשומר פירות. שרשיו גבוהין מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהן, שנמצא [משתמשין] באילן. אבל אם היו שרשיו גבוהין מן הארץ פחות מג' טפחים הרי הן כקרקע ומותר לישב עליהן.

מסורת הש"ס

א) שבת יא: [עמ"ש שם מעשרות פ"ד מ"ד], ב) [לעיל ח. ע"ש בתוספות ד"ה זורקין], ג) [לעיל פח. שבת קא.], ד) לעיל ח., ה) לעיל טו. סוכה כד:, ו) [סוכה כד: ע"ש], ז) גי' רש"ל קולט, ח) עי' בפירש"י ברי"ף, ט) בס"א: והולכין, י) [לעיל טו.], כ) דף לא. ד"ה ושמואל.

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומן הצינור וכו' דלמטה מעשרה הוא קולט ליכא איסורא: (ב) ד"ה מצרף פיו וכו' נמחק כל הדבור: (ג) ד"ה מטלטלין וכו' מחילה עשרה שאין הענפים כצ"ל ותיבת שרשיו גבוהין נמחק והד"א: (ד) ד"ה אלא כבית וכו' אלא בארבע אמות ואפילו: (ה) תוס' ד"ה ומן הצינור וכו' הוה משמע דצינור אפילו למעלה מעשרה שרי ולמטה מי' אפילו מזחילה שריא ובתוספתא לא שרי אלא בצינור למטה מעשרה אבל וכו' למטה מעשרה אסור:

◆

לעזי רש"י

לימו"ן. טיט, בוץ (סחף).

◆

מוסף רש"י

לענין מעשר. דשתיה על הגת ממש שלא עקרו משם להוליכו חוצה היא שתיית עראי ופטור ממעשר כל זמן שלא ירד לבור שהוא גמר מלאכתו למעשר, אבל כהוליכו משם הוי קבע שאין בדעתו להחזיר המותר ואע"ג דלא נגמר מלאכתו למעשר אסור (שבת יא.). **בחמין.** שמוזגו בחמין שוב אינו ראוי להחזיר המותר שלא יחמיץ את היין מחמת החמין (שם). **שופכין לתוכה.** ולא חיישינן שמא תתמעט אשפה מעשרה ונמצא זורקין לרשות הרבים (לעיל ח.). **דבור וחולייתו מצטרפין לעשרה.** קרקע שגובהה מחפירת הבור והקיפו בה פי הבור סביב מצטרפת להשלים עשרה לעומק הבור לשויה רה"י, והוא הדין נמי דמלא הבור ועובי היקף החוליא מצטרפין להשלים ארבעה לרוחבו לחייב הנוטל מעל גב החוליא כלום ואת הנותן על גבה כדתנן בהזורק (שבת צט.) חוליית הבור והסלע שהן גבוהין עשרה ורחבין ארבעה הנוטל מהן והנותן על גבן חייב, ומהכא יליף ר' יוחנן לטעמיה, דאמר מאי איריא דתני חוליית הבור והסלע ליתני הבור והסלע, אלא הא קמ"ל דהבור וחולייתו מצטרפין לעשרה, וכי היכי דשמעינן מינה לגובה שמעינן מינה נמי דמצטרפין לפותיה, דהא קתני ורחבין ארבעה (לעיל שם.). **שצידו אחד כלה לים וצידו אחד כלה לאשפה.** וראשו אחד סתום כשאר מבוי וראשו אחר לרה"ר מתוקן בלחי וקורה. אשפה גבוה עשרה וים שפתו גבוה עשרה (לעיל ח.). **ויעלה הים שירטון.** של חול ולבנים אצל שפתו כי כן דרכו ומתקצר רוחב הים ונעשה קרקע כרוחב פרסה או יותר (שם). **אילן שהיה מיסך על הארץ.** נופו גדול מאד וראשי הנוף כפופין סביב על הארץ (סוכה כד:) נופו נוטה סמוך לארץ, ראש הנוף בפחות מג' לקרקע ועיקרו במקום שמחובר לאילן גבוה עשרה (לעיל טו.). **מטלטלים תחתיו.** דאמרינן לבוד ומחילה זו גבוהה עשרה מבפנים שהנוף ארוך הוא וכגובה האילן הוא (סוכה כד:). **אין מטלטלין בו יתר מבית סאתים.** אין מטלטלין בו כלל אלא אם אינו הוי אלא כשיעור בית סאתים כחצר המשכן, ששיעור זה נתנו חכמים לכל היקף שאינו לדירה ואם גדול הוא מכאן הוי כרמלית ואין מטלטלין בו אלא בתוך ארבע אמותיו של אדם (שם ובעירובין לעיל טו.).